

В статье исследуется вопрос методических приемов формирования готовности будущих социальных работников к научно-исследовательской работе. Определены основные формы исследовательской деятельности студентов: учебная работа академического типа, квазипрофессиональная деятельность, учебно-профессиональная работа. Рассмотрены некоторые методические приемы при изучении социальными работниками дисциплин исследовательского направления. Особое внимание обращено на организационные приемы, которые определяют порядок и поэтапность исследовательской подготовки студентов, а также формирование у них определенных исследовательских умений путем выполнения творческих заданий, поисковой работы в онлайн-библиотеках, моделирования ситуаций, написания рефератов, аннотированных текстов.

Ключевые слова: научно-исследовательская работа, профессиональная подготовка социальных работников в научно-исследовательской работе, этапы исследовательской подготовки, приемы научно-исследовательской подготовки, контекстный подход, активизация научно-исследовательской работы.

The problem of self-education of primary school teachers has been considered in the article. It has been determined that the modern requirements to the teacher put in the first place a systematic independent work on the development of professional competence, deepening its theoretical knowledge and practical skills. Self-education activity is defined as activity directed by a person that involves social and professional self-consciousness, willingness and ability to independently, knowingly acquire knowledge, skills, skills and competences in the professional field, gaining experience in building an individual educational way for successful professional activities in the context of life-long education. The requirements for the organization of self-education activity of the teacher of primary school, such as the systematic and consistent, continuous character of work, constant complication of the content and forms of self-education; the integrated approach to the selection of the content and organization of the chosen problem; the completeness of self-education at each of its stages; the connection of self-education with practical activity, etc have been revealed. It has been proved that the following principles are based on the organization of self-education of the teacher: integrity (continuity and systematic increase of professional competence throughout the entire pedagogical activity); activity (practical orientation of work); mobility (compliance of the contents of self-education with the level of professional competence); self-realization (implementation of internal capabilities and abilities); self-organization (the teacher's ability to efficiently organize his activity). The author of the article has outlined the structure of the process of self-education, which reflects the main stages of its organization. The role of self-education activity in improving the professional competence of elementary school teacher has been substantiated.

Key words: self-education, self-education activity, primary school teacher, professional competence.

УДК 378.011.3:36-051:005.963.1:314.151.3 (477)

Попова Анастасія Сергіївна,
аспірант,

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
Національної академії педагогічних наук України, м. Київ

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З МІГРАНТАМИ В УКРАЇНІ

У статті розкривається зміст професійної підготовки соціальних працівників до роботи з мігрантами в Україні. Автором охарактеризовано основну мету, освітньо-кваліфікаційні рівні професійної підготовки соціальних працівників у вищих навчальних закладах України. Проаналізовано навчальні плани «бакалаврів» і «магістрів» соціальної роботи у контексті спрямованості на підготовку до роботи фахівців соціальної сфери з мігрантами. Встановлено, що специфічна теоретична складова професійної підготовки соціальних працівників до роботи з мігрантами у ВНЗ України майже відсутня, що визначає потребу у зверненні особливої уваги на цю складову вищої освіти.

Ключові слова: професійна підготовка, соціальна робота, соціальний працівник, мігрант, вищий навчальний заклад, професійна підготовка до роботи з мігрантами.

Постановка проблеми. Професійна підготовка соціальних працівників в Україні – це структурний елемент вищої освіти, який започаткував своє становлення та розвиток після здобуття нашою країною незалежності. З кожним роком потреба у висококваліфікованих соціальних працівниках зростає, що обумовлює необхідність удосконалення системи професійної підготовки фахівців соціальної сфери, законодавчої бази, що регулює ці процеси відповідно до міжнародних вимог. Зміст професійної підготовки соціальних працівників є прямим відображенням подій, що відбуваються у соціальній політиці, нормативно-правовому регулюванні, діяльності міжнародних організацій, зарубіжного досвіду соціальної роботи, вимог і потреб споживачів освітніх послуг конкретної територіальної приналежності.

За даними Міграційного профілю, станом на 1 січня 2017 року в Україні офіційно зареєстровано 547 тисяч іммігрантів, що складає 1,2 % від загальної кількості населення в Україні (42 584 500 осіб) [1]. Така велика кількість осіб іноземного походження потребує допомоги фахівців різного спрямування, зокрема і соціальних працівників, здатних працювати безпосередньо з цією категорією населення. Сучасна система соціальної сфери відчуває брак відповідних фахівців, що зумовило необхідність звернути увагу на специфіку підготовки соціальних

працівників до роботи з мігрантами у вищих навчальних закладах України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійної підготовки соціальних працівників є поліаспектною і представлена великою кількістю наукових досліджень вітчизняних (О. Гуренко, І. Зверєва, А. Капська, О. Карпенко, І. Ковчина, Т. Логвиненко, В. Поліщук) і зарубіжних (П. Деллгран, Я. Пірсона, М. Хамарстедт, С. Хесл, С. Худжер, С. Юліустодіра) дослідників. Особливості підготовки соціальних працівників до роботи з різними категоріями населення представлені у дослідженнях А. Кулікової, Ю. Мацкевича, Г. Попович, Р. Чубука. Зміст підготовки соціальних працівників до роботи з біженцями в Україні частково висвітлений у дисертаційному дослідженні О. Ольхович. Однак, не зважаючи на велику кількість досліджень з проблеми професійної підготовки соціальних працівників, недостатню увагу вітчизняними дослідниками приділено вивченню особливостей професійної підготовки соціальних працівників до роботи з мігрантами на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях у системі формальної освіти України, що зумовило вивчення цієї науково-педагогічної проблеми.

Мета статті: проаналізувати сучасний стан професійної підготовки соціальних працівників до роботи з мігрантами в

Україні, визначити реалії, проблеми і перспективи її розвитку.

Результати дослідження. Офіційно в Україні професія соціального працівника була визнана у квітні 1991 року Постановою Держкомпраці СРСР «Про доповнення в Кваліфікаційний довідник посад керівників, спеціалістів і службовців», згідно з якою до довідника було внесено кваліфікаційну характеристику «спеціаліст із соціальної роботи», яка є рівнозначною прийнятій у світі посаді «соціальний працівник». Тоді було відкрито нову спеціальність: «соціальна робота», підготовку з якої розпочали вищі і середні спеціальні навчальні заклади (наказ Держкомосвіти СРСР від 7 серпня 1991 р. № 376) [2, с.163]. Поява нового професійного фаху у Кваліфікаційному довіднику зумовило об'єктивну необхідність у професійній підготовці відповідних кадрів у навчальних закладах України.

Під терміном «професійна підготовка» розуміють систему організаційних і педагогічних заходів, що забезпечують формування в особистості професійної спрямованості, знань, умінь і навичок, професійної готовності до такої діяльності [4, с. 621]; сукупність спеціальних знань, навичок, вмінь, якостей трудового досвіду та норм поведінки, що забезпечують можливість успішної праці за обраною професією [6, с. 390]. Зокрема, Н. Шмельова вважає, що професійна підготовка соціальних працівників являє собою частину системи професійної освіти та означає «процес оволодіння знаннями, вміннями і навичками, що дозволяють виконувати роботу у певній галузі діяльності» [5, с. 109–113].

Шведські дослідники у галузі соціальної роботи П. Деллгран (P. Dellgran) і С. Худжер (S. Höjer) [8] зазначають, що основною метою професійної підготовки соціального працівника до роботи з мігрантами є його здатність до практичної діяльності на усіх рівнях взаємодії з клієнтом, а також зацікавленість науково-дослідницькою роботою не тільки під час навчання в університеті, але і у процесі професійної діяльності. Як зазначає М. Хамарстедт (M. Hammarstend) [7], важливим фактором розвитку системи професійної підготовки соціальних працівників до роботи з мігрантами у Швеції є перехід від міграційної до інтеграційної політики мультикультуралізму, зумовлений наявністю трьох поколінь мігрантів. Важливим аспектом професійної підготовки соціальних працівників до роботи з мігрантами, на думку С. Юліустодіра (SigrunJuliusdottir), Я. Пірсона (JanPeersson), є побудова освітньої діяльності з урахуванням стандартів підготовки фахівців соціальної сфери, які визначаються як критерії до вимог кваліфікаційної характеристики дипломованого фахівця, а не як аксіоми або певні обмеження [9].

На основі узагальнення результатів наукових розвідок поняття «професійна підготовка соціальних працівників до роботи з мігрантами», яке є вихідним у дослідження, розглядатимемо як: соціально, економічно, політично та культурно детермінований феномен; педагогічну систему, яка є важливою складовою системи вищої соціально-педагогічної і спеціальної освіти, яка ґрунтується на засадах філософських, соціальних, психологічних та педагогічних теорій і концепцій; цілісний неперервний педагогічний процес, спрямований на засвоєння систематизованих фахових знань, і формування умінь і навичок на їх основі; окремий вид практичної діяльності соціального працівника обумовлений специфікою групи клієнтів; стратегічний напрям державної міграційної, соціальної й освітньої політики, спрямований на розвиток суспільного добробуту кожної особистості.

Професійна підготовка фахівців соціальної сфери в Україні передбачає багаторівневий характер освіти, який здійснюється навчальними закладами різних рівнів акредитації. В Україні найбільш розповсюдженою і визнаною освітою, що зможе

забезпечити випускника робочим місцем за спеціальністю є навчання у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації.

Відповідно до положень Закону України «Про вищу освіту» (2017 р.) підготовка соціальних працівників здійснюється на двох освітньо-кваліфікаційних рівнях – першому, успішне завершення якого передбачає отримання освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра (4 роки) і другому, виконання освітніх вимог якого веде до присудження рівня магістра (1,5 – 2 роки) [3]. Освітньо-кваліфікаційні рівні «бакалавр» і «магістр» присуджуються на основі виконання освітньо-професійних програм, які визначають зміст та нормативний термін навчання.

Зазвичай у навчальних планах навчальних закладів зазначається, що метою навчання є «професійна підготовка фахівця з соціальної роботи з широким доступом до професійної діяльності у соціальних інституціях» й на практичну соціальну роботу з різними категоріями населення. Така ситуація провокує підготовку фахівця загального профілю, який не володіє специфічними знаннями, уміннями та навичками роботи з вузькими категоріями населення, такими як мігранти, біженці тощо.

В Україні характер та напрямки підготовки соціальних працівників зумовлені переважно змістом наукових дисциплін, які мають відношення до соціальної діяльності, а також педагогічними традиціями вищої професійної освіти. Враховуючи невеликий досвід організації надання соціальних послуг та новостворений інститут соціальної роботи та професійної підготовки фахівців соціальної сфери, необхідно заакцентувати увагу на тому, що у програмах часто домінують предмети педагогічного та психологічного циклів, вивчення державної служби і, відповідно, їхні випускники орієнтуються на роботу переважно у державних структурах соціальної сфери (соціальне забезпечення та соціальне страхування), інтернатах, установах пенітенціарної системи (соціальна педагогіка).

Цікавим відкриттям у ході нашого дослідження стало виявлення факту, що у навчальних програмах підготовки бакалаврів і магістрів у розділі «Працевлаштування», де розробники прописують потенційні місця для працевлаштування після навчання, відсутні організації, що працюють з мігрантами. Така прогалина дає підстави нам стверджувати, що підготовка фахівців соціальної сфери до роботи з цією категорією населення майже відсутня. Проте, враховуючи особливості міграційних процесів в Україні, великої кількості різних категорій мігрантів, підготовка фахівців до роботи за цим напрямом, або хоча б ознайомлення студентів з особливостями роботи у мультикультурному суспільстві є актуальною проблемою сучасної соціальної освіти.

У процесі дослідження нами були проаналізовані навчальні плани підготовки бакалаврів/магістрів соціальної роботи Факультету соціально-психологічних наук та управління НПУ імені М. П. Драгоманова (колишній Інститут соціальної роботи та управління), Хмельницького національного університету, Ужгородського національного університету (УжНУ), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (ТНПУ), Бердянського державного педагогічного університету. У ході дослідження з'ясовано, що деякі аспекти соціальної роботи з мігрантами розкриваються у загальних дисциплінах, основною метою яких є представлення змісту, технологій, форм та методів роботи з різними категоріями населення. Особливості соціальної роботи з мігрантами розкриваються в окремих темах, або навіть у переліку питань до них. З'ясовано, що у деяких вищих навчальних закладах введено спеціальні дисципліни з проблеми підготовки соціальних працівників до роботи з мігрантами, а в інших ця проблема вирішується під час вивчення певних гуманітарних дисциплін.

Таблиця 1.

Дисципліни освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр», спрямовані на підготовку соціальних працівників до роботи з мігрантами у ВНЗ

№	ВНЗ	Освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»
		Перелік дисциплін
1.	Хмельницький національний університет	• Світові та національні релігії; • Інноваційні моделі надання соціальних послуг; • Соціальна робота з різними групами клієнтів; • Практикум з соціальної роботи; • Соціальна робота у громаді; • Технології соціальної роботи за рубежом.
2.	Ужгородський національний університет (УжНУ)	• Соціальна робота з різними групами клієнтів; • Індивідуальна соціальна робота; • Соціальна робота в громаді.
3.	Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (ТНПУ)	• Соціальна робота з різними групами; • Народознавство у соціальній роботі; • Соціальна робота в громаді; • Соціальна робота у різних конфесіях; • Соціальне консультування; • Технології соціальної роботи; • Соціальна конфліктологія
4.	Національний університет «Києво-Могилянська академія» (НУКМА)	• Кризові комунікації; • Міжнародні організації та соціальна робота; • Методи соціальної роботи; • Правові основи соціальної роботи; • Соціальна робота з біженцями та пошукувачами притулку
5.	Бердянський державний педагогічний університет	• Менеджмент та етика соціальної роботи; • Організація діяльності спеціалізованих державних служб; • Соціальна робота та супровід різних категорій клієнтів; • Соціальна робота в полікультурній громаді; • Спеціальні служби в соціальній сфері.

Представлені дані свідчать, що плани більшості вищих навчальних закладів не містять спеціальних дисциплін, безпосередньо спрямованих на підготовку майбутніх соціальних працівників до роботи з мігрантами. Натомість зміст окремих дисциплін, таких як «Соціальна робота з різними групами клієнтів», «Індивідуальна соціальна робота», «Соціальна робота в громаді», «Технології соціальної роботи», «Інноваційні моделі надання соціальних послуг», «Практикум з соціальної роботи», «Менеджмент та етика у соціальній роботі», «Кризові комунікації», «Міжнародні організації та соціальна робота», «Методи соціальної роботи», «Правові основи соціальної роботи» у межах окремих тем висвітлюють різні технологічні аспекти роботи з мігрантами. Вивчення вищезазначених дисциплін дає можливість студентам отримувати загальні теоретичні знання, що стосуються особливостей здійснення соціальної роботи з різними категоріями клієнтів, зокрема мігрантами, на різних рівнях соціального втручання.

Курси «Організація діяльності спеціалізованих державних служб» і «Спеціальні служби в соціальній сфері» розкривають структуру державних і недержавних соціальних організацій, які спрямовані на здійснення соціальної роботи і надання соціальних послуг різним категоріям населення. У дисциплінах вивчаються різні категорії клієнтів, зокрема мігрантів, і соціальні послуги, передбачені для надання клієнтам. І тільки деякі аспекти соціальної роботи з представниками різних категорій мігрантів розкриваються під час вивчення дисципліни «Соціальна робота в різних конфесіях», «Соціальна робота у полікультурній громаді», метою яких є засвоєння студентами поняття релігії і

мультикультурності як соціально-історичного та культурного явища, що впливає на поведінку, соціальні установки та стиль життя людей.

Засвоєння знань про соціальну роботу в полікультурному аспекті сучасної України дає можливість студентам формувати здатність до міжкультурного діалогу й соціальної терпимості та поваги до різних категорій осіб, які найчастіше представляють мігранти.

З представлених робочих програм навчальних закладів, що здійснюють підготовку бакалаврів соціальної роботи лише Національний університет «Києво-Могилянська академія» пропонує вивчення спеціалізованої дисципліни «Соціальна робота з біженцями та пошукувачами притулку», присвяченої особливостям соціальної роботи з цими категоріями населення.

Отже, аналіз навчальних програм освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» вищих навчальних закладів України доводить про недостатність теоретичного блоку базового компоненту вищої освіти для підготовки соціальних працівників до роботи з мігрантами. Дисципліни, що викладаються в університетах спрямовані на загальну теоретичну підготовку у галузі соціальної роботи.

Проаналізовані навчальні плани магістерського рівня засвідчують також недостатність теоретичної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи з мігрантами. Підтвердженням цього є результати, представлені в таблиці «Дисципліни освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр», спрямовані на підготовку соціальних працівників до роботи з мігрантами у ВНЗ.

Таблиця 2.

Дисципліни освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр», спрямовані на підготовку соціальних працівників до роботи з мігрантами у ВНЗ

№	ВНЗ	Освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр»
		Перелік дисциплін
1.	Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова	• Соціальний супровід клієнта; • Психологічна підтримка різних груп клієнтів (практикум); • Соціальний захист різних груп населення; • Державний соціальний захист кризових груп населення; • Соціальна робота з тимчасовими переселенцями та мігрантами
2.	Національний університет «Києво-Могилянська академія» (НУКМА)	• Соціальна політика; • Соціальні стандарти Європейського Союзу
3.	Бердянський державний педагогічний університет	• Організація роботи з різними соціальними групами; • Технології соціально-правового захисту вразливих верств населення; • Соціальна супервізія та фасилітація.

Загальними дисциплінами, що пропонуються магістрам для вивчення особливостей соціальної роботи з мігрантами є «Організація роботи з різними соціальними групами», «Технології соціально-правового захисту вразливих верств населення». Їх метою є розкриття традиційних й інноваційних підходів в організації соціальної роботи з різними категоріями клієнтів у соціальній роботі, а також характеристика й аналіз нормативно-правових документів, що стосуються соціальної роботи і захисту прав уразливих категорій клієнтів, які потребують сторонньої допомоги.

Спеціальними дисциплінами, що спеціалізуються на особливостях роботи з мігрантами є «Соціальна робота з тимчасовими переселенцями і мігрантами», яка пропонується для вивчення магістрам соціальної роботи в Інституті соціальної роботи та управління, а також авторський спецкурс «Соціальна робота з мігрантами», включений до переліку дисциплін вільного вибору для підготовки магістрів кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти Факультету дошкільної, спеціальної і соціальної освіти Бердянського державного педагогічного університету. Зміст дисциплін, що передбачають підготовку соціальних працівників до роботи з мігрантами ґрунтується на сучасних міждисциплінарних підходах і принципах соціально-педагогічної роботи з різними віковими категоріями мігрантів і передбачає розкриття специфічних особливостей соціальної роботи з цією категорією населення.

Отже, представлений аналіз навчальних планів засвідчив, що підготовка соціальних працівників до роботи з мігрантами у вищих навчальних закладах України майже відсутня, що пояснюється недостатньою увагою влади до проблем міграції та процесу їх інтеграції в українське суспільство. У ході дослідження з'ясовано, що переважна більшість інформації, що стосується особливостей здійснення соціальної роботи з мігрантами розкривається у загальних дисциплінах, основною метою яких є представлення змісту, технологій, форм та методів роботи з різними категоріями населення, зокрема мігрантами. Особливості соціальної роботи з мігрантами розкриваються в окремих темах, або навіть у переліку питань до них. З'ясовано, що лише у трьох (НПУ імені М. П. Драгоманова, НУКМА, Бердянський державний педагогічний університет) навчальних закладах введено спеціальні дисципліни з проблеми підготовки соціальних працівників до роботи з різними категоріями мігрантів, а в інших ця проблема вирішується під час вивчення певних гуманітарних дисциплін.

Також особливістю української системи підготовки фахівців соціальної сфери є відсутність профільного третього рівня

навчання для студентів, що бажають займатися науково-дослідною діяльністю. Майбутні дослідники мають можливість обирати наукові спеціальності. Так, теми з проблем, що пов'язані з соціальною роботою можуть бути віднесені до таких спеціальностей «Теорія і методика професійної освіти» (13.00.04), «Соціальна педагогіка» (13.00.05), «Соціальна психологія, психологія соціальної роботи» (19.00.05). Проте наукова спеціальність «соціальна робота» в Україні є відсутньою, не зважаючи на широкий інтерес дослідників до проблем цієї галузі.

У контексті означеної проблематики низький інтерес дослідників у галузі соціальної роботи спрямований на розгляд різних аспектів соціальної роботи з мігрантами і підготовки фахівців до роботи з цією групою, не дивлячись на її актуальність не тільки в Україні, але й цілому світі.

З метою вирішення проблем, які на даний час є актуальними у системі професійної підготовки соціальних працівників, важливим є приділення особливої уваги змісту підготовки спеціалістів соціальної сфери, який повинен включати наступні компоненти: глибокий аналіз сучасного соціального розвитку і формування вміння дати об'єктивну оцінку соціальній та міграційній політиці, запропонувати альтернативні варіанти; чітке уявлення й класифікацію сучасних моделей, форм і методів самої практики соціальної роботи з мігрантами; власне педагогічний процес підготовки соціальних працівників до роботи з мігрантами; розробку теорій, концепцій, моделей і технологій, спрямованих на ефективне здійснення діяльності соціального працівника, що працює з мігрантами; розробку та реалізацію програм, що підвищують компетентність соціального працівника, що працює з мігрантами.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, сучасна професійна система професійної підготовки соціальних працівників, зокрема і до роботи з мігрантами, лише перебуває на етапі свого становлення, що засвідчує відсутність єдиної концепції, відповідних навчальних дисциплін у навчальних планах підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери. Новостворений інститут соціальної роботи й підготовки відповідних фахівців має комплекс проблем, вирішення яких потребує звернення до провідного досвіду різних країн, для яких ця практика є поширеною. Це зумовлює перспективу подальших досліджень у контексті порівняльно-педагогічного аналізу цікавих ідей для розвитку системи професійної підготовки соціальних працівників до роботи з мігрантами в Україні.

Список використаних джерел

1. Міграційний профіль України [Електронний ресурс] / Державна міграційна служба України. – 2016. – 98 с. – Режим доступу: https://dmsu.gov.ua/assets/files/mig_profil/mig_profil_2016.pdf

2. Поліщук В.А. Професійна підготовка фахівців для соціальної сфери: зарубіжний досвід. Посібник. – Тернопіль. 2002. – 222 с. – С.

3. Про вищу освіту [Електронний ресурс] / ВРУ. – № 1556-18 від 27.07.2017/. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/ed20170727>
4. Советский энциклопедический словарь / Гл. ред. М. Прохоров. – 4-е изд. – М.: Сов. Энциклопедия, 1986. – 1600 с. – С. 621
5. Шмелева Н.Б. Профессиональная подготовка студентов – будущих специалистов по социальной работе (акмеологический подход) // Российский журнал социальной работы. 1996. – № 1. – С. 109–113
6. Энциклопедия профессионального образования: В 3-х т. / Рос. Акад. образования; Под ред. С. Я. Батышева. – М.: Проф. Образование, 1999. – Т. 2: М-П. – 440 с. – С. 390
7. Andersson, L.(N.A.L., Hammarstedt, M. (2010). Intergenerational transmission in immigrant self-employment : Evidence from three generations. *Small Business Economics*. – № 34. – P. 261-276
8. Dellgran P., Höjer S. Kunskapsbildning, akademisering och professionalisering i socialt arbete. Dissertation. University of Gothenburg, 2000.
9. Sigrun Juliusdottir, Jan Peersson. Common Social Work Education Standards in the Nordic Countries - opening an issue / Sigrun Juliusdottir, Jan Peersson/ Social Work and Society, 2003. – årg 1. – P. 23-29.

В статье раскрывается содержание профессиональной подготовки социальных работников к работе с мигрантами в Украине. Автором охарактеризованы основные цели, образовательно-квалификационные уровни профессиональной подготовки социальных работников в высших учебных заведениях Украины. Проанализированы учебные планы «бакалавров» и «магистров» социальной работы в контексте направленности на подготовку к работе специалистов социальной сферы с мигрантами. Установлено, что специфическая теоретическая составляющая профессиональной подготовки социальных работников к работе с мигрантами в вузах Украины почти отсутствует, что определяет потребность в обращении внимания на эту составляющую высшего образования.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, социальная работа, социальный работник, мигрант, высшее учебное заведение, профессиональная подготовка к работе с мигрантами.

The content of the professional training of social workers to work with migrants in Ukraine has been considered in the article. The main goal of social workers' education in higher educational institutions of Ukraine, which comprises training of a specialist in social work with broad access to professional activities in social institutions and to practical social work with different categories of population has been described by the author. The curricula of «bachelors» and «masters» of social work in the context of the focus on preparing for the work of specialists in the social sphere with migrants has been analyzed in the article. It has been established that the specific theoretical component of professional training of social workers to work with migrants in the universities of Ukraine is almost absent. It determines the need to pay special attention to the content of social workers' professional training to work with migrants which should include the following components: a deep analysis of contemporary social development and the ability to provide an objective assessment of social and migration policies; to propose alternatives; a clear idea and classification of modern models, forms and methods of the practice of social work with migrants; proper pedagogical process of social workers' preparing to work with migrants; the development of theories, concepts, models and technologies aimed at the effective implementation of the activities of a social worker working with migrants; development and implementation of programs that enhance the competence of a social worker working with migrants.

Key words: vocational training, social work, social worker, migrant, higher educational establishment, professional training for work with migrants.

УДК 38.045:340.10; 351;355.233

Приходько Юрій Іванович,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний університет оборони України імені Івана Черняховського, м. Київ

ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ВІЙСЬКОВО-ОСВІТНІЙ СФЕРІ

У статті досліджується інноваційна спрямованість військової освіти як інтегрована сукупність двох понять – інноваційної політики та інноваційної діяльності. Обґрунтовуються принципи та функції інноваційної військово-освітньої діяльності, найважливіші напрями продукування інновацій у сфері військової освіти. Визначаються чинники, що сприяють пошуку та впровадженню інновацій у вищих військових навчальних закладах.

Ключові слова: військова освіта, політика, інноваційна діяльність, військово-освітній процес, принципи, функції, суперечності.

Постановка проблеми. Важливою складовою інноваційного руху України є освіта, що являє собою систему підготовки фахівців, неперервного накопичення знань, досвіду, продукування нових знань і технологій і в значній мірі сприяє формуванню її інвестиційного потенціалу. Невід'ємною частиною загальнодержавної освіти є військова освіта. Актуальність дослідження проблем інновацій у військовій освітній сфері викликана такими чинниками: прийняттям Закону України «Про вищу освіту», імплементацією його положень у практику військово-освітнього процесу; розробленням нового покоління стандартів вищої військової освіти; необхідністю реалізації системного підходу до змісту навчання, до формування у військових фахівців визначених компетенцій; пошуком шляхів підвищення якості освітньої, наукової, науково-технічної діяльності та якості освіти з урахуванням досвіду проведення антитерористичної операції на сході країни; вичерпаністю можливостей традиційних підходів і технологій, що мають місце у військово-освітньому процесі; необхідністю модернізації та оновлення матеріально-технічної бази

системи військової освіти.

Аналіз досліджень і публікацій. Основними нормативно-правовими актами, що визначають правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні є Закони України «Про інноваційну діяльність в Україні» [1], «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [2]. Зокрема, згідно із [1], «головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни»; «інноваційна діяльність» – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг.

Проблеми національної освітньої інноваційної політики та діяльності знайшли ґрунтовне висвітлення в наукових публікаціях і монографіях В. Андрушенка, І. Бека, І. Зязюна, С. Ніколаєнка, В. Лугового, Г. Клімової, В. Кременя, Н. Ничкало, О. Савченко,